

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Overzichtskaart	6
Algemene tips	8
Symbolen	9
GPS-Tracks	11
De mooiste wandelingen nabij het Lago Maggiore	12
Italiaans voor bergwandelaars	17
Informatie van A tot Z	18
Belangrijke telefoonnummers en adressen	20
Regio's, dalen en dalorden	22
Varese en de Varesotto	
1 5.00 uur Het Parco Naturale del Ticino	34
2 1.45 uur Van Gavirate via Biandronno naar het eiland Virginia	38
3 3.00 uur Van Gemonio naar Orino	40
4 5.00 uur Van Orino naar het Forte di Orino, 1139 m	42
5 3.00 uur Via de Sacro Monte naar de Monte Tre Croci, 1111 m	44
6 5.00 uur Van Brinzio naar de Monte Martica en het Valle Legnone	48
7 6.00 uur Van het Lago di Brinzio naar het Lago di Ganna	50
8 0.45 uur Van Cittiglio naar de watervallen	54
9 2.45 uur Van Laveno naar de Sasso del Ferro, 1062 m	56
10 3.00 uur Van Vararo naar de Pizzoni di Laveno	58
11 5.00 uur Van Arcumeggia naar de Monte Nudo, 1235 m	60
12 4.15 uur Van S. Martino in Culmine naar S. Michele	64
De bergen en dalen rond Luino	
13 2.30 uur Door de bossen van de Monte Sette Termini, 927 m	66
14 5.00 uur Over de top van de Monte Lema, 1620 m	68
15 6.30 uur Over de Monte Lema naar Fattoria Roccolo	72
16 4.15 uur Van Piero via de Monteviasco naar Curiglia	76
17 5.00 uur Over de Monte Tamara, 1961 m, naar de Monte Lema, 1620 m	78
18 3.30 uur Van Passo di Forcora naar de Monte Covreto, 1593 m	81
19 3.00 uur Wandeling bij het Lago Delio	84
Het bergland van Piëmonte ten noorden van Verbania	
20 4.45 uur Rond de Monte Giove, 1294 m	86
21 2.45 uur Van Cannero Riviera naar Cannobio	89
22 1.15 uur Naar de waterval van Trarego	92

23	5.15 uur	Via de Monte Pian Bello naar de Monte Carza	94
24	5.45 uur	Het oude muilezelpad van Trerego naar Socraggio	96
25	2.15 uur	Op de Cima di Morissolo, 1311 m	98
26	3.30 uur	Door het Natuurreservaat Sacro Monte van Ghiffa	100
27	2.45 uur	Het pad van de zeven klokkentorens	102
28	4.00 uur	Via de Cappella Porta naar de Pian Cavallone, 1564 m	106
29	5.00 uur	Wandeling aan de voet van de Monte Zeda	108
30	8.45 uur	Van Il Colle naar de Monte Zeda, 2156 m	110
31	5.00 uur	Van Gurro naar de Alpe L'Alpone, 1539 m	112
32	6.45 uur	Van Gurro via de oude Borromeïsche weg naar Orasso	116

Het Parco Nazionale Val Grande

33	7.45 uur	Van Finero via de Testa del Mater naar de Alpe Cortechiuso	119
34	9.30 uur	Naar het Natuurreservaat Monte Mottàc	122
35	6.15 uur	Naar de Cima della Laurasca, 2195 m	126
36	5.15 uur	Tocht door het Valle Intrasca	128
37	7.45 uur	Van Cicogna naar Cima Sasso, 1916 m	131
38	5.15 uur	Van Cicogna door de kloven van de Rio di Val Grande	134
39	3.45 uur	Van de Alpe Ompio naar de Monte Faiè, 1352 m	138

Het Piëmontese bergland ten zuiden van Verbania

40	4.45 uur	Lago di Mergozzo	140
41	4.45 uur	Van Baveno naar de Monte Camoscio, 890 m	144
42	4.30 uur	Van Mottarone via de Monte Zuchero naar Stresa	146
43	3.00 uur	Van Belgirate naar Stresa	149
44	3.00 uur	Vanuit Magognino rond de Monte Croce	152
45	8.45 uur	Naar de Monte Massone, 2161 m	156
46	3.15 uur	Rond het Orta-meer	159
47	3.15 uur	Tussen het Orta-meer en het Lago Maggiore	162
48	4.00 uur	Over de Monte Barro naar de kapel Gisö del Vag	165
49	3.00 uur	Van Colazza naar Alpe Verdina	168
50	1.15 uur	Het Natuurpark Lagoni di Mercurago	170

Register	172
-----------------	-----

Domodossola

Villadossola

Ornavasso

Gravellona Toce Casale C.C.

Omegna

Varallo

Quarona

Borgosesia

Seravalle Sesia

Crevacuore

Gozzano

Grignasco

Borgomanero

Romagnano Sesia

Intra

Verbania

Stresa

Angera

Arona

Castelletto S.T.

Varallo Pombia

Sesto Calende

Somma Vesiciana

Lombardone

Gallarate

Parco Nazionale della Val Grande

Parco Reg. del M. Fenera

Parco Verga

Lago Maggiore

Lago d'Orta

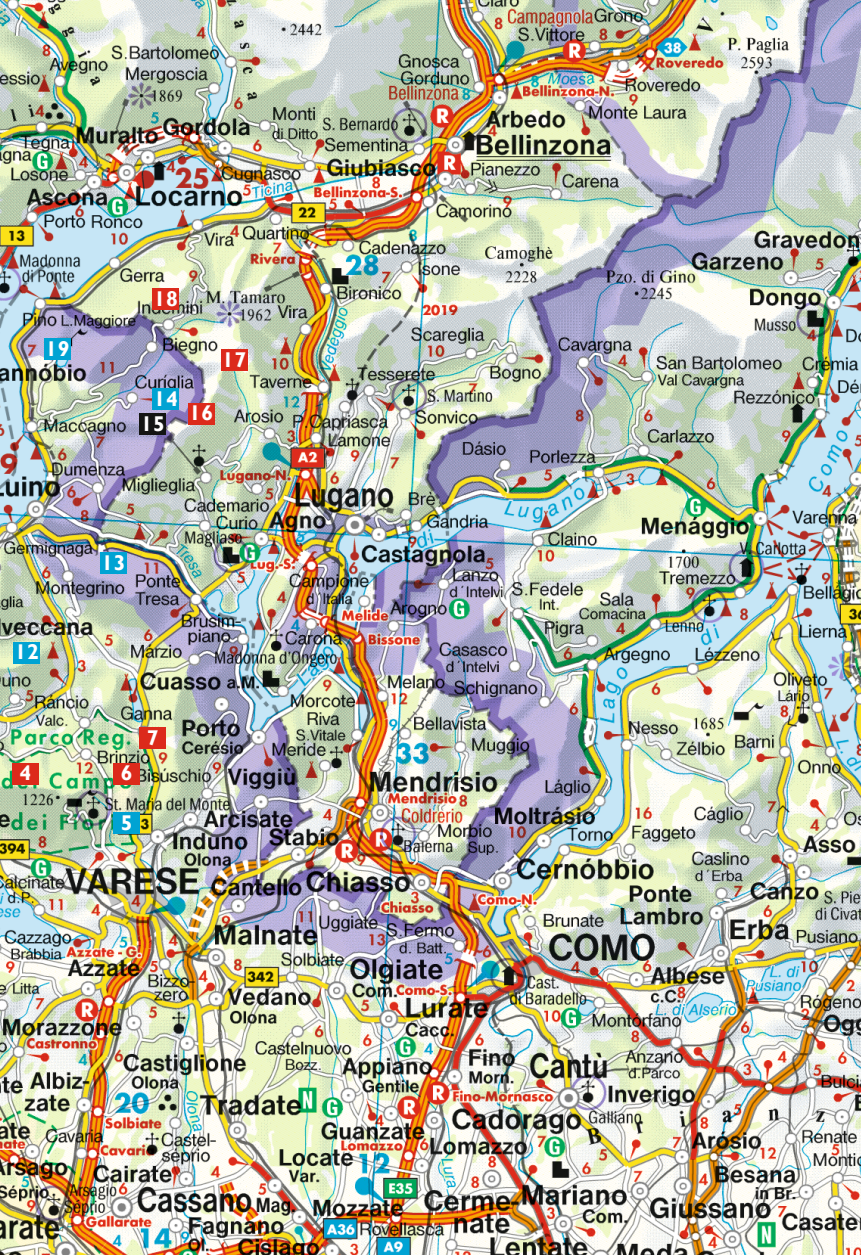
Lago Maggiore

Lago Maggiore

Lago Maggiore

Lago Maggiore

Lago Maggiore

Algemene tips

Gebruik van de wandelgids

De wandelingen zijn onderverdeeld in de vijf Italiaanse regio's rond het Lago Maggiore: Varesotto, Alto Luinese, Alto en Basso Verbano en het Nationaal Park Val Grande. Het zesde aangrenzende gebied, het Zwitserse Tessin, is niet in deze gids opgenomen (zie hiervoor Rother Wandelgids Tessin). Desondanks maken enkele wandelingen kleine omwegen over Zwitsers grondgebied (wandelingen 14, 15, 17, 18). Tijdens deze wandelingen dient u een identiteitsbewijs bij u te hebben, al zal u zelden gevraagd worden dit te tonen.

Symbolen

bereikbaar per trein/bus

horecagelegenheid onderweg

geschikt voor kinderen

plaats met horecagelegenheid

eetgelegenheid

schuilhut, onderkomen

parkeerplaats

aanlegsteiger

kabelbaan

tocht met kabelbaan

tocht met kabeltrein

bergtop

bergpas

brug

kerk, kapel, kruisbeeld

burcht, kasteel, ruïne

uitzichtstoren

waterval / bron

De beschrijvingen van de wandelingen worden voorafgegaan door een kort overzicht van de belangrijkste informatie: gegevens over de daloorde, looptijden, bereikbaarheid van het beginpunt van de wandeling, zwaarte, gelegenheid om te pauzeren en/of te eten en bezienswaardigheden.

Het aangegeven hoogteverschil betreft zowel de beklimmingen als de afdalingen.

Zwaarte

Aan het landschap rond het Lago Maggiore is duidelijk af te lezen welk klimaat er heerst, van de mediterrane landstrook in de directe omgeving van het meer tot aan de brede groene dalen en het alpiene berggebied van de Val Grande. Hoewel de hoogste toppen zich hier niet kunnen meten met de Centrale Alpen, zijn de beklimmingen die u als wandelaar onderneemt soms inspannend, terwijl bij sommige wandelingen diep ingesleten kloven moeten worden doorkruist en bergruggen overgestoken.

In de afgelopen eeuwen is in de dalen tot aan de hoogvlakte intensieve landbouw bedreven; de vele verlaten bergdorpen zijn hiervan getuige. Niemand neemt tegenwoordig nog de moeite om meerdere uren vanaf zijn huis te lopen naar de dichtstbijzijnde rijweg; de paden en klimroutes die ooit de akkers verbonden, zijn echter behouden gebleven en recentelijk zelfs in hun oude glorie hersteld. De kunstig geplaveide paden zijn plaatselijk voorzien van grote steenplaten, de steile hellingen en rotspartijen zijn voorzien van in de rotsen uitgehouwen treden en over rivieren zijn elegante hangbruggen gespannen. Over dergelijke paden is het bijna moeiteloos wandelen. Ook de voormalige militaire wegen zijn eenvoudig te belopen. Deze werden in de vorige eeuw in het berggebied aangelegd om de landsgrens te kunnen verdedigen en strategische berg-

Tussen Laveno en Luino ligt Caldè in een schilderachtige baai van het Lago Maggiore.

19 Wandeling bij het Lago Delio

3.00 uur

Over oude muilezelpaden naar een hooggelegen stuwmeer

Het Lago Delio, op een hoogte van ca. 1000 m, was oorspronkelijk een gletsjermeer. Nadat in 1911 en in de jaren 1960 aan de noord- en zuidkant van het meer stuwdammen werden gebouwd, heeft het meer een heel ander aanzien gekregen. Tegenwoordig doet het meer dienst als bekken voor de waterkrachtcentrale Roncovalgrande, dat een vermogen levert van ongeveer 1 Gigawatt. Ondanks zijn oevers van kale rotsen is het meer een geliefde toeristische bestemming. U kunt er weliswaar niet in zwemmen, maar het weidelandschap langs de westelijke oever nodigt uit tot een picknick. Vanaf daar voert de wandeling over oude muilezelpaden steil naar beneden om in Bassano uit te komen bij de oude klokkentoren van de kerk van Santa Maria Assunta. Dan volgt u de vlakke weg langs de helling terug naar het stuwmeer.

Dalplaats: Maccagno, 218 m (zie pag. 26).

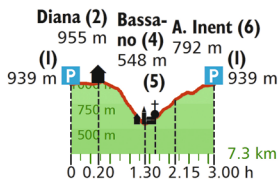
Beginpunt: parkeerplaats voor het Lago Delio.

Hoogteverschil: 450 m.

Zwaarte: vanaf het Lago Delio volgt u een oude mulattiere steil dalend naar Bassano om een makkelijkere weg weer terug te nemen. Op de terugweg zijn enkele lichte obstakels. Alle paden zijn goed begaanbaar.

Horeca: bars en restaurants in Bassano, aan de zuidelijke oever van het stuwmeer Restaurant Lago Delio, aan de noordelijke oever Albergo Diana (dinsdag gesloten).

Tip: panorama van Ascona en Locarno. In Bassano de kerk met romaanse klokkentoren.

Zicht op Cannobio.

Vanaf **Parcheggio 'Lago Delio' (1)** volgt u de wegwijzers en de weg links langs het stuwmeer. Aan het eind van het meer gaat u linksaf en bereikt u na 20 minuten **Albergo Diana (2)**. Ruim 5 minuten verder splitst zich naar links een pad af naar de **Monte Borgna (3)** waar u kunt genieten van het prachtige uitzicht. De top is in een half uur te bereiken.

Voorbij het laatste huis daalt de oude mulattiere met zijn nog in goede staat verkerende plaveisel steil af. Ruim een uur voorbij de albergo bereikt u het centrum van **Bassano**, waar u links voorbij de **kerk (4)** loopt en kort daarna bij een oorlogsmonument linksaf gaat. Na een kwartier bereikt u een **kapel (5)** en na nog eens 35 minuten het vervallen **Alpe Inent (6)**. Hier gaat u rechtsaf. Even verderop begint een deel van de wandeling dat gedurende een kwartier over enkele ongevaarlijke, maar inspannende obstakels voert. Ongeveer 40 minuten voorbij de alm kunt u pauzeren in de herberg van **Lago Delio (7)**. Vanaf hier loopt u in 5 minuten terug naar de **Parcheggio 'Lago Delio' (1)**.

Een wandeling naar de 'huisberg' van Cannobio

Twee bergen 'bewaken' de ingang van het Valle Cannobina: de Monte Carza, 1116 m, aan de zuidkant en de Monte Giove aan de noordkant. De Monte Giove is de laatste top van de bergkam die vanaf de Monte Limidario naar het zuiden loopt. Vanaf deze top kijkt u in het prachtige keteldal onder de Monte Limidario.

Dalplaats: Cannobio, 203 m (zie pag. 28).

Beginpunt: Sant' Agata. Bereikbaar vanaf Cannobio richting Locarno, na ca. 2 km links afbuigen naar Sant' Agata. Parkeerplaats voor de kerk. Rijafstand 5,2 km. Busverbinding Cannobio – Sant' Agata (twee bussen per dag).

Hoogteverschil: 880 m.

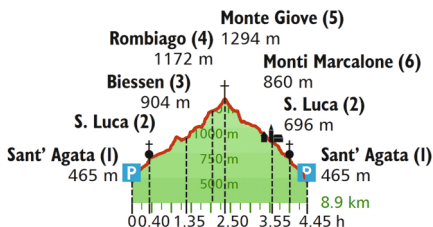
Zwaarte: stevige klim aan het begin, daarna lange, overwegend vlakke paden over

de helling en tot slot een indrukwekkende klim naar Alpe Rombiago en de top. Terugweg aanvankelijk zeer steil dalend.

Horeca: bij Alpe Monti Marcalone kunt u iets eten en drinken op het terras met een prachtig uitzicht op de bergen; geopend van juni tot oktober, ook overnachtingsmogelijkheid. In Cannobio restaurants, bars en hotels.

Vanaf de parkeerplaats aan het Piazza della Chiesa in **Sant' Agata (1)** gaat u rechtsaf door de poort en volgt u al klimmend langs huizen de rood/witte en rood/geel/rode markering naar een grote wegwijzer. Bij de wegwijzer gaat u rechtsaf door het kastanjabos. U klimt over de helling, passeert de **kapel van S. Luca (2)** en gaat bij de splitsing (even voorbij een ruïne) rechtdoor over de brede hoofdweg. Deze weg voert langere tijd op dezelfde hoogte door het lichte bos op de helling en steekt meerdere beken over. Bij een vertakking houdt u rechts aan. De weg is goed begaanbaar en u heeft af en toe een mooi uitzicht op het dal van de M. Zeda in het zuidwesten.

Bij de vervallen stenen huizen van **Località Biessen (3)** volgt u de wegwijzer A. Rombiago naar rechts en dient zich een lange en soms redelijk steile klim aan

De kerk van Sant'Agata boven het Lago Maggiore.

naar **Alpe Rombiago (4)**. Aangekomen op de vlakte, is het pad niet meer duidelijk te volgen en klimt u via de helling verder. De door bomen geflankeerde alpenweiden en het geweldige panorama vanaf de hooggelegen alm maken de inspanning van de klim ruimschoots goed. Naar het noorden kijkt u uit over het bergmassief van de Monte Limidario. Boven de licht stijgende, dichtbeboste hellingen verheffen zich de bergtoppen met ruige rotsformaties van de Rocce di Gridone.

Rechts van de alm nodigt een granieten tafel uit tot een picknick, even daarboven voert de gemarkeerde route vanuit de pas rechtsaf naar het kruis (met gevelboek) op de top van de **Monte Giove (5)**.

De afdaling volgt dezelfde route richting Alpe Rombiago; bij de pas aangekomen gaat u echter rechtsaf en daalt u via een groot aantal treden af naar een brede rijweg, die u licht dalend naar links volgt. Na een lange mars buigt u bij een kleine vlakte rechtsaf op een rood/wit gemarkeerd pad door **Monti Marcalone (6)**, waar u iets kunt eten. Daarna gaat u 50 m voorbij de huizen rechtsaf. Al gauw bereikt u een geasfalteerde weg, die u 50 m naar rechts